

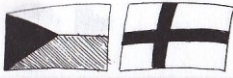
13. KAPPALE – KOLMASTOISTA KAPPALE

Kalevalan päivä

Kalevalan päivää vietetään 28. helmikuuta. Ns. Vanha Kalevala ilmestyi vuonna 1835 ja Uusi Kalevala ilmestyi 1849. Siinä on 22 795 säettä, jotka jakautuvat 50 runoon.

Kalevalan kokoonpanija on Elias Lönnrot. Hän syntyi vuonna 1802 räätälin poikana Sammatissa. Hän oli lahjakas poika ja vanhemmat päättivät lähettää hänet kouluun. Hän selviytyi hyvin ja Turun yliopistoon Lönnrot kirjoitautui 1822. Hän opiskeli lääketieteen ohella latinaa, kreikkaa, historiaa ja kirjallisuutta. Jo varhain hänessä heräsi kansanrunouden harrastus. Ensimmäiselle runonkeruumatkalleen hän lähti vuonna 1828. Turun palon jälkeen hän jatkoi opiskelua Helsingissä. Vuonna 1832 hän valmistui lääketieteen tohtoriksi ja sai piirilääkärin viran Kajaanista vuonna 1833. Edelleenkin hän keräsi kansanrunoutta ja teki Kajaanista monta runonkeruumatkaa Karjalaan. Vuonna 1835 hän julkaisi ns. Vanhan Kalevalan. Sen jälkeen Lönnrot

alkoi työstää Kalevalasta uutta laitosta, joka ilmestyi vuonna 1849. Nämä teokset vaikuttivat myös suomen kielen kehitykseen. Lönnrotista tuli suomen kielen professori vuonna 1852. Hän jatkoi ahkerasti työtään suomen kielen hyväksi. Vuonna 1880 valmistui suuri suomalais-ruotsalainen sanakirja. Lönnrot teki työtä myös uuden suomalaisen virsikirjan toimittajana. Hänen elämäntyönsä oli hyvin laaja ja monipuolinen. Hän kuoli synnyinpiirijässään 1884.

Mieleni minun tekevi,
Aivoni ajattelevi
lähteäni laulamahan,
Saa'ani sanelemahan,
Sukuvirttä suoltamahan,
Lajivirttä laulamahan,
Sanat suussani sulavat,
Puhe'et putoelevat,
Kielelleni kerkiävät,
Hampahilleni hajoovat.

Alkusanat ensimmäisestä runosta

*Moje mysl sobě žádá,
mozek můj mě ponabádá,
abych počal píseň pěti,
abych jal se vyprávěti,
abych spustil píseň rodnou,
zanotoval runu vhodnou;
slovy ústa oplývají,
hlaholy z nich vytékají,
po jazyku pospíchají
brány zubů otvírají.*

První sloka z první runy

Překlad J. Holeček

Marja ja Jana keskustelevat näyttelystä

Jana: Hei Marja! Ehditkö käydä sen amerikkalaisen valokuvaajan näyttelyssä Modernin taiteen museossa? Mikä sen nimi nyt oli?

Marja: Ai jaa, se amerikkalainen?

Jana: Niin, just se. Kävit sä siellä? Se oli erikoinen.

Marja: En ehtinyt käydä. En ehtinyt Ladankaan näyttelyyn. Mutta Kaupunginkirjastossa on Kalevala-näyttely. Tunnetko sinä Kalevalan?

Jana: En voi sanoa, että tunnen. Mutta aika monet tšekkiläiset tuntevat. Kalevalan käänsi tšekkiin Josef Holeček jo vuonna 1894. Tiesitkö sen?

Marja: En tiennyt. Osasiko hän suomea niin hyvin?

Jana: Kai hän osasi. Kaikki sanovat, että käännös on hyvä. Lähdetkö kanssani siihen näyttelyyn? Siellä on ehkä myös näytteillä se ensimmäinen Holečekin käännös.

FRASEOLOGIAA – UŽITEČNÉ VÝRAZY

Další použití essivu:

Hän on piirilääkärinä Kajaanissa. *Je okresním lékařem v Kajaani (dočasně).*
 Lönnrot syntyi räätälin poikana. *Lönnrot se narodil jako syn krejčího.*
 Maija on myyjänä valintamyymälässä. *Maija je prodavačkou v samoobsluze.*

Essiv vyjadřuje (dočasný) stav. V dnešní finštině se již tolik nepoužívá, může být nahrazen nominativem:

Hän on sairas. *Je nemocný.*
 Hän oli sairaana viime viikolla. *Byl nemocný minulý týden.*

Věta výsledková: **ELAT + sloveso + NOM, tzv. TULOSLAUSE**

Lönnrotista tuli professori. *Lönnrot se stal profesorem.*
 Hänestä tuli opettaja. *Stal se učitelem.*

KIELIOPPIA – MLUVNICKÁ ČÁST

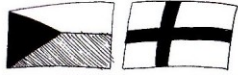
Lisää imperfektistä – Ještě o préteritu
 II partisiippi – 2. participium
 Kielteinen imperfekti – Záporné préteritum

Imperfektum čili préteritum sloves, jejichž kmen má zakončení na:

1. **-nta/-ntä-, -lta/-ltä-, -rta/-rtä-**

-nta/-ntä + i > -nsi

kääntä-ä	j. č. käännä-n	käänsi-n	mn. č. käännä-mme	käänsi-mme
<i>přeložit</i>	käännä-t	käänsi-t	käännä-tte	käänsi-tte
	kääntä-ä	käänsi	kääntä-vät	käänsi-vät

-lta/-ltä + i > -lsi

kieltä-ä j. č.	kiellä-n	kielsi-n	mn. č.	kiellä-mme	kielsi-mme
<i>zakázát</i>	kiellä-t	kielsi-t		kiellä-tte	kielsi-tte
	kieltä-ä	kielsi		kieltä-vät	kielsi-vät

-rta/-rtä + i > -rsi

ymmärtä-ä	ymmärrä-n	ymmärssi-n		ymmärrä-mme	ymmärssi-mme
<i>rozumět</i>	ymmärrä-t	ymmärssi-t		ymmärrä-tte	ymmärssi-tte
	ymmärtä-ä	ymmärssi		ymmärtä-vät	ymmärssi-vät

2. -nte-

-nte + i > -nsi

tunte-a	tunne-n	tunsi-n		tunne-mme	tunsi-mme
<i>znát</i>	tunne-t	tunsi-t		tunne-tte	tunsi-tte
	tunte-e	tunsi		tunte-vat	tunsi-vat

3. -ta/-tä-

-ta/-tä + i > -si

tietä-ä	tiedä-n	tiesi-n		tiedä-mme	tiesi-mme
<i>vědět</i>	tiedä-t	tiesi-t		tiedä-tte	tiesi-tte
	tietä-ä	tiesi		tietä-vät	tiesi-vät
huuta-a	huuda-n	huusi-n		huuda-mme	huusi-mme
<i>křičet</i>	huuda-t	huusi-t		huuda-tte	huusi-tte
	huuta-a	huusi		huuta-vat	huusi-vat

●●● II partisiippi – 2. participium

Participium 2. stupně

2. participium má zakončení na **-nut/-nyt** v jednotném čísle a **-neet** v množném čísle. Koncovka se připojuje k silnému samohláskovému kmenu nebo k souhláskovému kmenu.

aloitta-a – aloitta- nut	<i>začít</i>
ilmesty-ä – ilmesty- nyt	<i>vyjít; objevit se</i>
lähte-ä – lähte- nyt	<i>odejít, odjet</i>
opiskel-la – opiskel- lut	<i>studovat</i>

Kielteinen imperfekti – Záporné préteritum

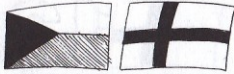
Záporný minulý čas čili záporné préteritum (srov. též lekci 10) se skládá ze záporného slovesa a z 2. participia aktivního.

Příklady záporného pretérita:

1. anta-a <i>dát</i>	annoi-n <i>dal jsem</i>	en anta- nut <i>nedal jsem</i>
	annoi-t	et anta- nut
	antoi	ei anta- nut
	annoi-mme	emme anta- neet
	annoi-tte	ette anta- neet
	antoi-vat	eivät anta- neet
	osta-a <i>koupit</i>	osti-n
	osti-t	et osta- nut
	osti	ei osta- nut
	osti-mme	emme osta- neet
	osti-tte	ette osta- neet
	osti-vat	eivät osta- neet

2. po kmenových souhláskách -l, -r, -s se -nut/-nyt mění na -lut/-lyt, -rut/-ryt, -sut/-syt

tul-la <i>přijít</i>	tuli-n	en tul- lut
	tuli-t	et tul- lut
	tuli	ei tul- lut
	tuli-mme	emme tul- leet
	tuli-tte	ette tul- leet
	tuli-vat	eivät tul- leet
	pur-ra <i>kousat</i>	puri-n
	puri-t	et pur- rut
	puri	ei pur- rut
	puri-mme	emme pur- reet
	puri-tte	ette pur- reet
	puri-vat	eivät pur- reet

nous-ta <i>vstát</i>	nousi-n	en nous- sut
	nousi-t	et nous- sut
	nousi	ei nous- sut
	nousi-mme	emme nous- seet
	nousi-tte	ette nous- seet
	nousi-vat	eivät nous- seet

3. verba kontrakta (supistumaverbit) mají v Kkm změnu t > n, a tedy tvar 2. participia končí na -nnut/-nnyt:

haluta <i>chtít</i>	halun- nut	Vkm halua-	Kkm halut-
herätä <i>budit se</i>	herän- nyt		
kerätä <i>sbírat</i>	kerän- nyt		
palata <i>vrátit se</i>	palan- nut		
tavata <i>setkat se</i>	tavan- nut		

halut-a <i>chtít</i>	halusi-n	en halun- nut
	halusi-t	et halun- nut
	halusi	ei halun- nut
	halusi-mme	emme halun- neet
	halusi-tte	ette halun- neet
	halusi-vat	eivät halun- neet

palat-a <i>vrátit se</i>	palasi-n	en palan- nut
	palasi-t	et palan- nut
	palasi	ei palan- nut
	palasi-mme	emme palan- neet
	palasi-tte	ette palan- neet
	palasi-vat	eivät palan- neet

tavat-a <i>setkat se</i>	tapasi-n	en tavan- nut
<i>tapam</i> <i>tapamm</i>	tapasi-t	et tavan- nut
<i>tapas</i> <i>tapas</i>	tapasi	ei tavan- nut
<i>tapad</i> <i>tapad</i>	tapasi-mme	emme tavan- neet
<i>tapad</i> <i>tapad</i>	tapasi-tte	ette tavan- neet
<i>tapad</i> <i>tapad</i>	tapasi-vat	eivät tavan- neet
<i>tapam</i> <i>tapamm</i> <i>tapam</i> <i>en tapam</i>		
<i>tapas</i> <i>tapas</i>		
<i>tapad</i> <i>tapad</i>		

pelat-a <i>hrát</i>	pelasi-n	en pelan- nut
	pelasi-t	et pelan- nut
	pelasi	ei pelan- nut
	pelasi-mme	emme pelan- neet
	pelasi-tte	ette pelan- neet
	pelasi-vat	eivät pelan- neet
pelät-ä <i>bát se</i>	pelkäsi-n	en pelän- nyt
	pelkäsi-t	et pelän- nyt
	pelkäsi	ei pelän- nyt
	pelkäsi-mme	emme pelän- neet
	pelkäsi-tte	ette pelän- neet
	pelkäsi-vät	eivät pelän- neet

HARJOITUKSIA – CVIČENÍ

1. Dejte věty do záporu. Věnujte pozornost tvaru předmětu.

VZOR: **Lähetin** Marjalle eilen kortin.

En lähettänyt Marjalle eilen korttia.

1. Luimme kappaleen 11 viime viikolla.
2. Kerroin hänelle vitsin.
3. Matkustimme junalla.
4. Asuin mukavassa hotellissa.
5. Kirjoitin hänelle kirjeen.
6. Hän etsi lompakkoa kauan.
7. Pesin eilen auton.
8. He nousivat aikaisin aamulla.
9. Myitkö jo autosi?
10. He joivat mai-toa.
11. Söimme eilen kalaa.
12. Hän toi postin.
13. Veitkö kirjeen jo postiin?
14. Avasimme ikkunan.
15. Tapasin hänet aamulla torilla.
16. Heräsin tänään aikaisin.
17. Annoin hänelle rahaa.
18. Autoitko häntä eilen?
19. Joko vaihdoitte rahaa?
20. Tiesin tästä asiasta.
21. Ymmärsitkö, mitä sanoin?
22. Marja lensi Ouluun.
23. Tunsitko tuon miehen?
24. Löysitkö tekstistä virheen?

2. Vytvořte kladné věty podle vzoru.

VZOR: En halunnut olutta.

Halusin olutta.

1. He eivät ehtineet junaan. 2. Hän ei osannut unkaria. 3. He eivät saaneet käyttää kokeessa sanakirjaa. 4. Sinä et puhunut totta. 5. Hän ei tehnyt itse ruokaa. 6. Et vastannut oikein. 7. Hän ei uinut saunan jälkeen. 8. He eivät syöneet sianlihaa. 9. Etkö sinä odottanut häntä? 10. Eikö hän tarvinnut apuasi? 11. Eikö konsertti kestänyt liian kauan? 12. He eivät harrastaneet hiihtoa. 13. Jakub ei ollut viikonloppuna vuorilla. 14. Pojat eivät pelanneet tänään jääkiekkoa. 15. Isä ei mennyt pilkkiongelle sunnuntaina. 16. Lapset eivät luistelleet eivätkä lasketelleet. 17. Jana ei lähtenyt aamulla kouluun. 18. Juna ei saapunut tänä aamuna ajoissa. 19. Petr ei soittanut tänään äidilleen.

3. Převeďte věty do minulého času.

1. Kissa nukkuu korissa, mutta hyppää sitten pois korista. 2. Mies istuu laiturilla ja onkii. 3. Haluan ostaa lentolipun Helsinkiin, mutta se on liian kallis. 4. Lapset leikkivät ulkona. 5. Opiskelijat eivät tule kurssille tänään. 6. He kirjoittavat kotitehtävää. 7. Petr ja Jana tapaavat illalla. 8. He menevät yhdessä teatteriin. 9. Äiti lukee kirjettä. 10. Lapset menevät äidin kanssa saunaan. 11. Niemiset muuttavat Oulusta Kajaaniin. 12. Naapurimme matkustaa lomalle Kiinaan. 13. Ville pelaa jalkapalloa urheilukentällä. 14. Katka laulaa kirkkokuorossa. 15. Poltatko?

4. Přeložte do finštiny.

1. Minulý týden jsem od kamaráda dostal zajímavou knihu. 2. Včera byla neděle. 3. Ráno jsem se probudil v osm hodin. 4. Pršelo a tak jsem zůstal doma. 5. Skoro celý den jsem seděl ve starém modrém křesle a díval se z okna ven nebo četl knihu. 6. Po obědě přišel kamarád. 7. Pili jsme spolu čaj. 8. Vyprávěl mi, že se chystá na cestu kolem světa. 9. Chtěl jsem vědět, kdy se vrátí. 10. Jenom se usmíval a nic neříkal. 11. Povídali jsme si dlouho. 12. Pak jsme šli do kina.

5. Dejte slova v závorkách do správných tvarů. Potom přeložte text do češtiny.

Hakasen perheen koti on (MAA), (ERÄS KUNTA) Keski-Suomessa. Kunta ei ole suuri, siellä on noin 6 000 (ASUKAS). Hakaset asuvat (KIRKONKYLÄ). Kirkonkylä on kunnan keskuspaikka, siellä ovat kaikki (TÄRKEÄ RAKENNUS). (KUNTA) ovat hyvät linja-autoyhteydet, rautatietä ei ole. (HAKANEN) sanovat, että kylä on hyvä paikka asua. He (EI HALUTA) asua kaupungissa. (KOTIKYLÄ) on hyvät palvelut: kaupat, pankit, posti, kirjasto, koulu jne. Ilkka ja Tuija Hakasella ei ole (TYÖPAIKKA) omassa kylässä. He kuten monet naapurit käyvät (TYÖ) kaupungissa. Työmatka on kuitenkin melko lyhyt, vain noin puoli (TUNTI) autolla. Lapset käyvät (KOULU) kirkonkylässä. Heidän (KOULUMATKA) on niin lyhyt, että he voivat kävellä tai kulkea kouluun (POLKUPYÖRÄ).

6. Utvořte ze sloves věty v kladném i záporném minulém času.

ajatella, hiihtää, istua, kerätä, kuolla, kutsua, kysyä, käydä, kääntää, laske-
tella, lähteä, nukkua, ottaa, panna, palata, sanoa, sopia, syntyä, toimia,
tulla, vaikuttaa, viettää, yrittää

7. Napište krátký příběh (80 – 100 slov) o tom, co jste dělali včera.

SANASTOA – SLOVNÍ ZÁSOPA

U sloves se přidává tvar -nut/-nyt.

ahkerasti	pilně	elämä, -n, -ä	život
aika	nemálo, docela	elämäntyö, -n, -tä	životní dílo
edelleen	nadále, dále	ennen	dříve
eh tiä, -din, -ti, -tinyt	stihnout, stačit včas	erikoi nen, -sen, -sta	zvláštní

*väärin - špatně, nepravdě
sitä maasta - kufce*

harrastu s, -ksen, -sta	zájem, záliba	<i>yhänpuolinen - jednostranný</i> monipuoli nen,	mnohostranný
hyväksi:		-sen, -sta	zhruba, asi
GEN + hyväksi	pro, k dobrou	noin	
ilmesty ä,	být vydán, uveřejněn;	näytteillä:	
-n, -i, -nyt	objevit se	olla näytteillä	být vystaven
jakau tua,		näyttely, -n, -ä	výstava
-dun, -tui, -tunut	rozdělit se	palo, -n, -a	požár
jatk aa, -an, -oi, -anut	pokračovat	palvelu, -n, -a	služba
julkais ta, -en, -i, -sut	uveřejnit, vydat	pan na kokoon,	sestavit,
just (hov.)	právě	-en, -i, -nut	dát dohromady
kai	asi	piiri, -n, -ä	okres; okruh
kansanrunokokoelma,		pitäjä, -n, -ä	okres (hist. název)
-n, -a	sbírka lidové poezie	rakennu s, -ksen, -sta	budova
kansanrunou s,		rautatie, -n, -tä	železnice
-den, -tta	lidová poezie	räättäli, -n, -ä	krejčí
kehity s, -ksen, -stä	vývoj	siinä	zde, tu
kerj tä,		syn tyä,	
-kiän, -kisi, -innyt	stihnout, stačit včas	-nyn, -tyi, -tynyt	narodit se
keruu, -n, -ta	sběr, sbírání	säle, -keen, -että	verš
kirjoittau tua,		tai de, -teen, -detta	umění
-dun, -tui, -tunut	zapsat se <i>(na uměleckou)</i>	teo s, -ksen, -sta	dílo
kirkokylä, -n, -ä	centrum obce, <i>farma</i>	toimi a, -n, -, -nut	pracovat; působit
<i>shuol'shchona</i>	(dosl. kostelní ves)	työst ää, -än, -i, -änyt	zpracovat
kesku s, -ksen, -sta	centrum	vaikut taa, + LL	
kokoonpanija, -n, -a	tvůrce <i>ten, koto mäs</i>	-an, -ti, -tanut	ovlivnit, mít vliv
kun ta, -nan, -taa	obec, okres	valmistu a, -n, -i, -nut	kvalifikovat se; být
kuol la, -en, -i, -lut	zemřít	<i>alostuvaksi</i>	hotov, dokončen
kylä, -n, -ä	vesnice	valokuvaaja, -n, -a	fotograf
käännö s, -ksen, -stä	překlad	varhain	brzo, záhy
kään tää,		viet tää, -än, -ti, -tänyt	slavit; strávit
-nän, -si, -tänyt	překládat	vir ka, -an, -kaa	místo, post; úřad
laaja, -n, -a	rozsáhlý; široký	virsi kirja, -n, -a	zpěvník (náb.)
linja-auto, -n, -a	autobus <i>(Winkory)</i>	yhtey s, -den, -ttä	spojení <i>kontak</i>
lääketie de, -teen, -dettä	medicína, lékařství		